

Lesplan Echt/ nep

September 2024
M.F. Rense

Voorwoord

Archieven laten zien dat de vraag of iets echt of nep is niet alleen vandaag speelt. En wat vroeger voor echt werd aangenomen, trekken we nu soms juist in twijfel. Gelukkig maar, anders werden er hier nog steeds heksen verbrand!

In het kader van dit thema heeft het Regionaal Archief Zuid-Utrecht (RAZU) een online speurtocht gemaakt. In het spel beantwoorden leerlingen vragen over bronnen die op een of andere manier twijfels oproepen rond echtheid. En al doende leren ze ook het één en ander over wat een archief eigenlijk is en doet.

Doelgroep

Leerlingen in de bovenbouw van het primair onderwijs en in de onderbouw van het secundair onderwijs.

Waar is het te vinden

Het spel is te bereiken via de [website van het RAZU](#) en is daar gratis te spelen, ook na de Maand van de Geschiedenis 2024.

Meer informatie

De volledige bronnen en lesideeën voor leraren en docenten zijn te vinden via het [Geschiedenislokaal](#).

Inhoudsopgave

Praktisch	2
Lesopbouw.....	4
Ideeën voor vervolglussen	5
Colofon.....	6

Praktisch

Kerdoelen PO

Door deze les te doen, werken de leerlingen aan de volgende kerndoelen:

- kerndoel 51: De leerlingen leren gebruik te maken van eenvoudige historische bronnen en ze leren aanduidingen van tijd en tijdsindeling te hanteren (leerlijn: informatie over heden en verleden, en historische bronnen). De leerlingen bekijken originele bronnen en beantwoorden daar vragen over.
- Kerndoel 56: De leerlingen verwerven enige kennis over en krijgen waardering voor aspecten van cultureel erfgoed (leerlijn A: objecten uit het verleden en verhalen). Door het spel te spelen zien ze een archief van binnen en leren ze wat een archief is, wat er ligt en waarom het belangrijk is dit erfgoed goed te verzorgen en te bewaren
- Kerndoel 1: De leerlingen leren informatie te verwerven uit gesproken taal, leerlijnen Gebruik. De bronnen worden toegelicht via ingesproken teksten, waaruit de leerlingen de informatie moeten halen die ze nodig hebben om vragen te beantwoorden.

Kerdoelen VO onderbouw

Door deze les te doen, werken de leerlingen aan de volgende kerndoelen:

- Kerndoel 40: De leerling leert historische bronnen te gebruiken om zich een beeld van een tijdvak te vormen of antwoorden te vinden op vragen, en hij leert daarbij ook de eigen cultuurhistorische omgeving te betrekken. De leerlingen bekijken originele bronnen en beantwoorden daar vragen over. Sommige bronnen zijn historische voorbeelden van verschijnselen waar ze zelf ook mee te maken hebben in hun dagelijks leven, zoals fakenieuws en de cancelcultuur. Ze werpen daardoor een ander licht op dit soort zaken.
- Kerndoel 37: De leerling leert een kader van tien tijdvakken te gebruiken om gebeurtenissen, ontwikkelingen en personen in hun tijd te plaatsen ... De leerling leert daarbij in elk geval de relatie te leggen tussen de gebeurtenissen en ontwikkelingen in de 20e eeuw (waaronder de Wereldoorlogen en de Holocaust), en hedendaagse ontwikkelingen.

Digitale geletterdheid en Mediawijsheid

Daarnaast linkt deze les naar de domeinen Digitale vaardigheden en Mediawijsheid van Digitale Geletterdheid. Hedendaagse vragen over de echtheid van informatie en over welke bronnen je kunt vertrouwen en onderwerpen als fakenieuws komen er immers ook in aan bod!

Benodigdheden

- Digibord
- PPT-presentatie Echt/ nep (te vinden in [het Geschiedenislokaal](#))
- Chromebook/ laptop per leerling (en een koptelefoon/ oortjes) of Chromebook/ laptop per groepje
- De links naar het spel en naar de themapagina op het Geschiedenislokaal: [Maand van de Geschiedenis - Regionaal Archief Zuid-Utrecht \(razu.nl\)](#)

Differentiatie

Leerlingen die er langzaam doorheen gaan, of die zich niet goed zo lang kunnen concentreren, kunnen de informatie over het archief niet beluisteren (= de audio die automatisch begint af te spelen bij het betreden van een ruimte. Dit stopt als je op de informatieknoop bij een bron klikt) en zich alleen op de vragen focussen.

Leerlingen waarvan je verwacht dat zij er juist snel doorheen gaan, kun je van tevoren een extra opdracht meegeven, zoals “vertel straks na afloop vijf dingen die jou opvielen met betrekking tot het archief”. Ook kunnen zij op de website van het Geschiedenislokaal de bronnen nogmaals bekijken en er meer informatie over en bij vinden (inclusief filmpjes). De link naar het Geschiedenislokaal vinden ze onder de link naar het spel.

En verder

De PPT kun je bewerken, zodat je ‘m aan kunt passen aan jouw klas en les. Aan het eind staan lege slides die je daarvoor kunt kopiëren en gebruiken. Graag het logo van RAZU laten staan en op de pagina met de afbeelding van de Maand van Geschiedenis ook het Maand van de Geschiedenis logo laten staan.

Lesopbouw

Oriëntatie (slide 1) – 3 min

Open de presentatie op het digibord en laat de leerlingen even naar de afbeelding kijken. Bespreek: Wat valt hen op? Wat klopt er niet? Waar zien ze dat aan/ hoe weten ze dat? Bijvoorbeeld: de kleuren van de foto, de kwaliteit van de foto en de kleding van de dame wijzen op een oude foto, maar de mobiele telefoon is modern en de hand is net een beetje wazig en raar.

Introductie (slide 2 -3 - 4) – 5 min

Vertel dat deze les aansluit bij de Maand van de Geschiedenis en dat het thema Echt/ nep is (of dat het thema van deze les Echt Nep is, als de Maand van de Geschiedenis 2024 al voorbij is). Stel de vraag: waar denken jullie aan bij de woorden Echt/ nep? Bespreek kort wat er naar voren komt. Hopelijk/ wellicht komen er thema's als fakenieuws, complottheorieën, vervalsingen, namaakartikelen, fotofilters, influencers, reclame e.d. naar voren. Zo niet, dan kunnen slide 3 (VO) en/ of 4 (PO en VO) gebruikt worden om het gesprek op gang te brengen.

Noteer voor jezelf of onthoud welke onderwerpen voorbijkomen.

De speurtocht (slide 5-6) – 35 – 40 min

Introduceer kort het spel:

Vraag: Wie weet wat een archief is? Leg kort uit dat het archief van het zuidelijke deel van Utrecht een online speurtocht door hun archief heeft gemaakt waarbij vragen worden gesteld over bronnen, die iets te maken hebben met het thema Echt/ nep. Bespreek wat bedoeld wordt met “bronnen”; overblijfselen uit de tijd zelf, in dit geval meestal dingen op papier. Zo meteen gaan ze de speurtocht doen. Neem samen even de speluitleg door: er zijn zeven vragen. De volgorde waarin je ze doet, maakt niet uit. Bekijk en beluister steeds eerst de informatie en beantwoord dan de vraag. Daarnaast krijg je ook informatie over het archief zelf te horen. Laat zo nodig even zien hoe je in de 360° foto's rond kunt kijken. Aan het eind van het spel krijg je een code, schrijf die even op. Daarmee kun je checken of je de juiste antwoorden hebt gegeven. (Tijdens de Maand van de Geschiedenis, oktober 2024, kunnen ze daarmee een prijs winnen. Daarna kun je blijven checken of je de juiste code hebt, maar is er geen prijs meer te winnen.)

Geef eventueel kijk-/ luisteropdrachten mee, zoals:

- Onthoud welke bron jou het meest aanspreekt
- Let op wat je opvalt aan het archief
- Maak tijdens het spelen een tijdlijn of een overzicht van de tien tijdvakken waarop je de bronnen plaatst (bijvoorbeeld links het jaar 1300 en rechts 2024)

En verdeel de leerlingen in groepjes als ze het samen mogen spelen. Het spelen zelf neemt ongeveer 25 tot 30 minuten in beslag.

Nabespreken

Bespreek met de leerlingen welke van de onderwerpen die jullie in het begin van de les benoemd hadden bij Echt/ nep terugkwamen in de speurtocht. Bespreek dat dit thema's van alle tijden zijn. Bespreek ook de kijk/- luisteropdrachten -> vraag bijvoorbeeld welke bron iemand het meest aansprak en waarom. Of laat handen op steken per bron en bespreek dan waarom juist die bron.

Ideeën voor vervolglussen

Geschiedenis

Verdieping bij de bronnen

Verdeel de klas in zeven groepjes en wijs aan ieder groepje één van de in de speurtocht gebruikte bronnen toe. Laat ieder groepje de betreffende bron beter bekijken op het [Geschiedenislokaal](#). Aan het eind van de les vertelt elk groepje kort:

- Uit welk tijdvak de bron stamt.
- Waar de bron over gaat.
- Wat de bron te maken heeft met Echt/ nep. Waarom zouden we deze bron bij dit thema gekozen hebben?
- Of en hoe ze het onderwerp in de tegenwoordige tijd terugzien.

Geschiedenis en Taal/ Nederlands

Je eigen historische verhaal

Laat de leerlingen een bron kiezen die hen aanspreekt en een verhaal schrijven dat zich afspeelt rond die bron. Bijvoorbeeld: wat is de echte reden dat Cornelia werd beschuldigd van hekserij? Waarom verspreidde Catharijn leugens over een aanslag op Willem? Hoe zag een dag in de bunker in Driebergen eruit tijdens de Oorlog?

Kunstzinnige oriëntatie

- *Je eigen Ruysdael*

Bekijk met de leerlingen het schilderij van Ruysdael en de replica's. Laat andere kunstwerken zien waar veel variaties op gemaakt zijn, bijvoorbeeld: [My Girl with a Pearl \(@mygirlwithapearl\)](#) • [Instagram-foto's en -video's](#). Laat de leerlingen zelf een eigen variatie op “De molen bij Wijk bij Duurstede” tekenen, schilderen, plakken. Dit kunnen ze zo waarheidsgetrouw mogelijk doen, maar om aan te sluiten bij het thema Echt nep is het ook interessant en leuk als ze ergens (subtiel) een hedendaags voorwerp toevoegen als een windmolen, speedboot, fiets oid.

- *Camouflage*

Bekijk met de leerlingen de foto's van de bunker. Indertijd waren er ramen e.d. op geschilderd om de bunker op een villa te laten lijken. Nu staat er een soort huls omheen, waardoor je haast niet meer ziet dat het nog steeds een bunker is (Het gebouw is zo sterk dat afbreken niet mogelijk is. Om het af te breken moet je namelijk zoveel springstof gebruiken dat allerlei andere gebouwen in de omgeving ook beschadigd raken!). Laat de leerlingen een markant of lelijk gebouw kiezen (of de school!) en laat ze vervolgens bedenken hoe je dat zou kunnen camoufleren, zodat het niet opvalt in de omgeving. Laat ze hun ontwerp tekenen/ schilderen (op een foto) of er een maquette van maken, of...

We ontvangen graag foto's van de resultaten of verhalen naar aanleiding van de bronnen op info@razu.nl 😊

Feedback op de speurtocht en/ of de les(sen) is ook van harte welkom op hetzelfde mailadres. En als er ergens een link of onderdeel niet goed werkt, mail vooral!

Colofon

Lesplan Echt/ nep

September 2024

Foto voorpagina: RAZU Topografisch Historische Atlas Driebergen; De bunker, hoek Hoofdstraat/
Breullaan, ca. 1945, toegangsnummer 151 - inventarisnummer 93

Tekst: M.F. Rense, medewerker dienstverlening en cultuurhistorie

Regionaal Archief Zuid-Utrecht

Karel de Grotestraat 30

3962CL Wijk bij Duurstede

<https://www.razu.nl>